

Марија Кусевска

Билјана Ивановска

Нина Даскаловска

**ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА
КАЈ МАКЕДОНСКИТЕ ИЗУЧУВАЧИ
НА АНГЛИСКИОТ И НА ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК**

**УНИВЕРЗИТЕТ „ГОЦЕ ДЕЛЧЕВ” – ШТИП
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ**

Марија Кусевска, Билјана Ивановска, Нина Даскаловска

ПРАГМАТИЧКА КОМПЕТЕНЦИЈА КАЈ МАКЕДОНСКИТЕ ИЗУЧУВАЧИ НА АНГЛИСКИОТ И НА ГЕРМАНСКИОТ ЈАЗИК

Рецензенти

д-р Лилјана Митковска
д-р Јаготка Стрезовска

Јазично уредување

д-р Ранко Младеновски

Техничко уредување

Благој Михов

Печати:

2-ри Август - Штип

Оваа книга е дел од проектот „Улогата на експлицитните инструкции за стекнување прагматичка компетенција при учењето англиски и германски јазик“ на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, Република Македонија, одобрен со Одлука на Сенат бр. 0201-165/6 од 29.01.2015г. за периодот 2015-2016 година.

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека “Св. Климент Охридски”, Скопје

81'243'27:316.722
811.111'243'27:316.722(047.31)
811.112.2'243'27:316.722(047.31)

КУСЕВСКА, Марија

Прагматичка компетенција кај македонските изучувачи на англискиот и германскиот јазик /
Марија Кусевска, Билјана Ивановска, Нина Даскаловска. - Штип : Универзитет “Гоце Делчев”
- Штип, Филолошки факултет, 2017. - 161 стр. : табели, граф. прикази ; 21

За авторите: стр. 9. - Библиографија: стр. 137-146. - Содржи и: Додаток 1,2

ISBN 978-608-244-412-3

1. Ивановска, Билјана [автор] 2. Даскаловска, Нина [автор]

а) Изучувачи на странски јазици - Комуникациска компетенција б)

Учење втор јазик - Прагматичност в) Англиски јазик како странски јазик - Македонски
говорители - Прагматичка компетенција - Истражувања г) Германски јазик како странски
јазик - Македонски говорители - Прагматичка компетенција - Истражувања

COBISS.MK-ID 103548426

СОДРЖИНА

Вовед	5
ПРВ ДЕЛ: ТЕОРИСКА РАМКА	
Нина Даскаловска Усвојување на втор јазик	13
Марија Кусевска Прагматика и прагматичка компетенција	31
Марија Кусевска Прагматичка компетенција на изучувачите на странски јазичи	45
Билјана Ивановска Инструменти за определување прагматичка компетенција кај македонските изучувачи на странски јазичи (англиски и германски)	57
ВТОР ДЕЛ: ЕМПИРИСКИ ИСТРАЖУВАЊА	
Марија Кусевска Приговарање во усната комуникација: родени говорители и македонски изучувачи на англиски јазик	71
Билјана Ивановска, Нина Даскаловска Говорниот чин <i>барање</i> и начините на негово изразување во германскиот и англискиот меѓујазик кај македонските изучувачи	103
Користена литература	137
Додатоци	
Додаток 1 - Формулар за учество	147
Додаток 2 - Discourse Completion Task	149
Додаток 3 - Diskursergänzungstest	151
Додаток 4 - Role plays	153
Додаток 5 - Rollenspiele	157
Додаток 6 - Retrospective verbal report	160
Додаток 7 - Der retrospektive mündliche Bericht	161

ВОВЕД

Оваа книга е резултат на истражувањата спроведени во рамките на проектот „Улогата на експлицитните инструкции за стекнување прагматичка компетенција при учењето англиски и германски јазик“ на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, Република Македонија, кој се одвиваше во периодот од јануари 2015 до декември 2016 година. Идејата за овој проект произлезе од потребата за добивање веродостојни податоци за способноста на изучувачите на англиски и германски јазик да комуницираат на јазиците што ги изучуваат, како и од потребата за изнаоѓање методи кои ќе им помогнат да ги подобрат нивните комуникациски компетенции. Проектот имаше две главни цели:

1. да ја испита прагматичката компетенција на изучувачите на англискиот и на германскиот јазик како странски јазици;
2. да го истражи влијанието на експлицитните инструкции врз стекнувањето прагматичка компетенција од страна на изучувачите на странски јазици.

Во проектот беа вклучени студенти од катедрите за англиски и за германски јазик при Филолошкиот факултет на Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип. Пред нивното вклучување во проектот сите студенти пополнија „Согласност за учество на проектот“. Студентите беа информирани дека нивното учество е доброволно и дека тоа нема да има никакво влијание врз нивното оценување во редовните предмети. Нивото на познавање на англискиот јазик на студентите беше определено со помош на тест за определување на нивото на познавање на англискиот јазик составен за оваа цел од страна на издавачката куќа во Оксфорд и Универзитетот во Кембриџ (*Quick Placement Test*, Oxford University Press and University of Cambridge Local Examinations Syndicate). За определување на нивото на познавање на студентите по германски јазик беше употребен Free German Language Placement Test (A1-C2)-Expath (<http://www.expath.de/expath-german-language-placement-test/>). Беа тестирани вкупно 146 студенти по англиски јазик и 59 студенти по германски јазик. Во понатамошната реализација на проектот беа вклучени само студентите на Б2 ниво, бидејќи сметавме дека тоа е најсоодветно за истражување на прагматичката компетенција. Студентите на ова ниво располагаат со доволно знаења за соодветниот јазик за да можат слободно да се изразат и се подготвени да го погледнат јазикот и од друга перспектива. 60 студенти по англиски јазик и 29 студенти по германски јазик покажаа знаење соодветно за Б2 ниво. 52 студенти по англиски јазик и 28 по германски јазик ги изработија модулите за учење на говорните чинови поставени на платформата за е-учење.

1. Опис на проектот

Определувањето на прагматичката компетенција на студентите по англиски и по германски јазик беше направено преку говорните чинови за изразување барање/замолување, извинување и приговарање. Проектот се одвиваше во следните фази:

1. *Разгледување на досегашните истражувања* за развивање прагматичка компетенција кај изучувачите на англиски и на германски како странски јазици, со посебен осврт на контрастивните проучувања. Анализата на досегашните истражувања од областа на меѓукултурната прагматика ни овозможи да ги дефинираме елементите коишто изучувачите треба да ги знаат за да можат соодветно да комуницираат на јазикот што го изучуваат. Во светот досега се извршени многу такви истражувања на говорните чинови со кои можевме да го почнеме нашето истражување (Beebe, Takahashi & Uliss-Weltz, 1990; Bergman & Kasper, 1993; Blum-Kulka, House, & Kasper, 1989; Caffi, 2007; Czerwionka, 2012; Deutschmann, 2003; Economidou-Kogetsidis, 2013; Ishihara & Cohen, 2010; Kasper & Rose, 2002; Kádár & Bargiella-Chiappini, 2011; Ogiemann, 2009; Gethman, 1982; Hoffmann, 2000; Levinson, 1983/2000; Meibauer 1999; и др.). И кај нас до сега се извршени повеќе контрастивни проучувања на говорните чинови во англискиот и во македонскиот јазик (Кусевска, 2012; Кусевска, Трајкова, Нешковска и Смичковска, 2014; Митковска, Кусевска, Бужаровска, 2013;), и во германскиот и македонскиот јазик (Гацов, 1995; Ивановска, 2014; и др.).

2. *Креирање на инструменти соодветни за оценување на прагматичката компетенција* на изучувачите на J2. За определување на општото ниво на странскиот јазик ги користевме тестовите наведени погоре. За испитување на прагматичката компетенција користевме Прашалник за пополнување на дискурс (Discourse Completion Task, DCT), снимени драматизации (role plays) и разговори со испитаниците за нивното искуство со тестовите, задачите и воопшто со проектот.

3. *Избор на студенти-учесници во проектот*. Сите студенти вклучени во проектот ги направија тестовите за општо познавање на јазикот, го пополнија Прашалникот за пополнување на дискурс и учествуваа во драматизациите и во дискусиите. Резултатите од јазичното тестирање ни го покажаа општото јазично ниво на испитаниците. Врз основа на Прашалникот за пополнување на дискурс и врз основа на драматизациите направивме опис на реализацијата на трите говорни чина во меѓујазикот на изучувачите.

4. *Креирање модули за развивање прагматичка компетенција* кај изучувачите по англиски и по германски јазик. Во оваа фаза ги издвоивме оние карактеристики на формулирање на горенаведените говорни чинови кои родените говорители ги користат, а кои изучувачите ретко или воопшто не ги користат. Врз основа на нив составивме модули кои беа поставени на е-учење. Модулите се состоеја од два типа активности: активности за подигнување на свесноста на изучувачите за значењата кои се пренесуваат преку јазичните средства кои родените говорители ги користат и активности кои ќе им овозможат на изучувачите поефикасно да ги формулираат говорните чинови во зависност

од контекстот, ситуацијата, соговорниците, емоционалното расположение и сл. За изработка на модулите користевме корпуси на соодветните јазици, видеоклипови, драми, блогови, и-мејл и сл.

5. *Упатување на студентите-учесници во проектот* и креирање на временска рамка во која тие требаше да ги изработат модулите поставени на е-учење. Се очекуваше нивната работа во најголем дел да биде самостојна. Но, беа предвидени и неколку заеднички сесии на кои се разгледуваа тековната работа, проблемите со кои се соочуваа учесниците, нивните сугестии и сл.

6. *Определување на инструментите за евалуација на прагматичката компетенција* на изучувачите по изработката на модулите и нивно спроведување. Целта на инструментите во оваа фаза беше да се испита до кој степен модулите поставени на е-учење придонеле за: 1. подигнување на свесноста на изучувачите за прагматичките принципи во јазикот кој се изучува; 2. развивање на прагматичката компетенција на изучувачите.

Проектот „Улогата на експлицитните инструкции за стекнување прагматичка компетенција при учењето англиски и германски јазик“ претставува голем зафат и очекуваме дека придобивките од него ќе бидат многукратни. Пред сè, проектот ќе придонесе за следното:

- изработка на контрастивни студии за реализација на говорните чинови кои се предмет на истражување на овој проект (барање/замолување, извинување и приговарање) кои ќе може да се користат и во други истражувања, како и за студентите на постдипломски и докторски студии;

- изработка на неколку вида тестови за оценување на прагматичката компетенција на изучувачите на англискиот и на германскиот јазик;

- собирање корпус на англиски и на германски меѓујазик на изучувачите на овие јазици кој постојано би се надополнувал и би им служел како солидна база на истражувачите;

- изработка на модули за учење на говорните чинови на замолување, извинување и приговарање кои ќе може да се користат во наставата по англиски и по германски јазик.

Во оваа прилика би сакале да им се заблагодариме на Татјана Уланска, асистент на Катедрата за англиски јазик, Моника Ценова, студент на втор циклус студии по англиски јазик и Викторија Крстовска, студент на втор циклус студии по германски јазик, кои учествуваа и дадоа голем придонес во собирањето на материјалот кој потоа беше употребен за анализа на говорните чинови. Им благодариме и на студентите по англиски и по германски јазик кои се согласија да учествуваат во проектот и одвоија дел од своето време за извршување на потребните задачи.

2. Опис на книгата

Би сакале да нагласиме дека во оваа книга изнесени се нашите искуства од првата фаза на проектот, т.е. фазата за првичните испитувања на прагматичката компетенција на изучувачите на странски јазици. Завршена е и втората фаза во која учесниците ги изработија модулите за говорните чинови на е-учење. Резултатите од оваа фаза ќе ги претставиме во друга прилика.

Оваа книга се состои од два дела. Во првиот дел сместени се поглавја во кои се опишуваат теориските основи на истражувањето. Се дава осврт на усвојувањето на втор јазик, на некои прагматички концепти релевантни за нашето истражување, на прагматичката компетенција на изучувачите на странски јазици и на инструментите кои се користат за определување на прагматичката компетенција на изучувачите на странски јазици.

Вториот дел се состои од три емпириски истражувања: две истражувања за реализација на говорните чинови во меѓујазикот на изучувачите на англискиот јазик (изразување барање/замолување и изразување приговарање) и едно истражување за реализација на говорните чинови во меѓујазикот на изучувачите на германскиот јазик (изразување барање/замолување).

На крајот од книгата се дадени додатоци во кои се внесени прашалниците за пополнување на дискурс и задачите за драматизациите, дадени на англиски и на германски јазик.

Истражувањата од областа на прагматиката на меѓујазикот привлекуваат сè поголемо внимание во областа на изучувањето на странски јазици. Опишувањето на прагматичката компетенција, изнаоѓањето на соодветни начини за нејзино оценување и соодветни методи за нејзино развивање се задачи кои си ги поставуваат врвните лингвисти кои денес се занимаваат со усвојувањето на странски/втор јазик. Во поглед на ова, можеме да забележиме два недостатоци. Прво, истражувањата најчесто се вршат од теориска гледна точка и сосема мал број од сознанијата добиени преку нив наоѓаат место во практиката. Второ, во нашата земја прагматичките истражувања и понатаму остануваат на маргините на интересите и на истражувачите и на практичарите.

Проектот „Улогата на експлицитните инструкции за стекнување прагматичка компетенција при учењето англиски и германски јазик“ на Филолошкиот факултет при Универзитетот „Гоце Делчев“ во Штип, Република Македонија, и оваа книга која произлезе од овој проект, имаат за цел да ја пополнат оваа празнина и да ја засилат прагматичката компонента при учењето на англиски и на германски јазик. Покрај придобивките поврзани со науката за усвојување странски/втор јазик и со практичните придобивки за наставата, оваа книга ќе придонесе и за градењето на прагматичката терминологија во македонската лингвистика.

3. За авторите

Во реализацијата на гореописаниот проект и во составувањето на оваа книга учествуваа следните истражувачи:

Марија Кусевска, Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Република Македонија. Предава предмети од англиска лингвистика и контрастивна анализа на англискиот и македонскиот јазик. Во своите истражувања најчесто се занимава со теми од контрастивната анализа, прагматиката и интеркултурната комуникација, ставајќи ги во фокус поимот за лицето, теориите за учтивост, обликувањето на дискурсот и употребата на специфични јазични средства за специфични намени, како и со теми од областа на усвојувањето на англискиот јазик како странски јазик.

E-mail: marija.kusevska@ugd.edu.mk; kusevska@gmail.com

Билјана Ивановска, Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Република Македонија. Предава предмети од областа на германистичката лингвистика и контрастивната лингвистика на германскиот и на македонскиот јазик. Своите истражувања ги заснова врз современите достигнувања од областа на германистичката и контрастивната лингвистика, како и интеркултурната комуникација, ставајќи ги во фокус истражувањата од областа на контрастивната анализа за јазичниот пар германски-македонски, како и теми од областа на усвојувањето на германскиот јазик како странски јазик.

E-mail: biljana.ivanovska@ugd.edu.mk; biljanaivanovska2014@gmail.com

Нина Даскаловска, Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Република Македонија. Предава предмети од областа на методиката на наставата по англиски јазик и книжевност. Нејзините интереси за истражување вклучуваат различни аспекти на процесот на усвојување на англискиот јазик и пристапите во наставата со посебен акцент на усвојување на вокабуларот на англискиот јазик, улогата на екстензивното читање, како и улогата, начините и ефектите на користење на технологијата во наставата по англиски јазик.

E-mail: nina.daskalovska@ugd.edu.mk; nina.daskalovska@yahoo.com.